

KISVÁRDAI LAPOK

JÚNIUS 28.

A HATÁRON TÚLI MAGYAR SZÍNHÁZAK XX. FESZTIVÁLJÁNAK NAPILAPJA – X. ÉVFOLYAM 10. SZÁM – 2008. JÚNIUS 28.

Pacekba

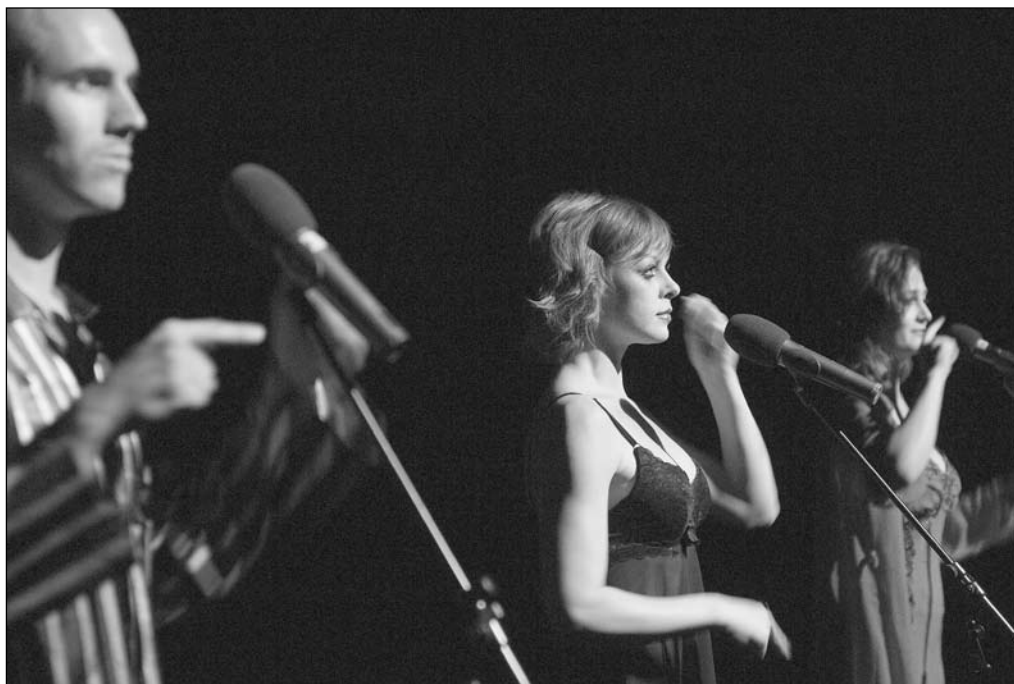
Normális körülmények között a színházi újságíró interjút nem adni szokott, hanem felvenni. De itt, Kisvárdán előfordul, hogy bennünket, lapcsinálókat is megszólaltatnak a fesztiválról tudósító tévék, rádiók munkatársai. Zappe kollégától a kamerák előtt megkérdezte egy riporter, hogy miért jó fesztiválújságot készíteni. Azt felelte: bár tábori körülmények között, szerény technikai adottságok mellett, a normálisnál jóval nagyobb erőfeszítéssel állítunk elő iskolaújság nyomdaminőségű lapot, de ezt ellensúlyozza számunkra, hogy van a munkánknak két varázslatos vonása. Az egyik a szabadság, a másik a felelősség.

A szabadságérzet abból fakad, hogy itt a napilapos kritikus nem azért ír, mert a lapvezetés némiképp kelletlenül bár, de még mindig fenntart egy kultúrrovatot, amelynek hasábjait meg kell tölteni betűkkel, két fotó és három hirdetés között. Ezen a helyen nem is a nagy ismeretlenbe küldjük sorainkat. Nem olyan olvasóknak címezzük a cikkeket, akik nem látták a színházi előadást, amelyikről szó van. Ismerjük a Kisvárdai Lapok célközönségét. Tudjuk, hogy érti a nyelvünket. Nincs szükség agyonbonyolított magyarázatokra, cirkalmakra és mellébeszédre. „Pacekba” mondjuk a magunkét. Minden kinyomtatott szavunk helyben és rögtön hat. Azonnali ellenőrzés alatt állunk. Az olvasók épp úgy prompt reagálnak az újságra, mint mi az előadásokra. Ha magunktól esetleg nem tudnánk, akkor is szembesülünk avval, hogy mi hogyan sikerült, minek milyen a fogadtatása. Láthatjuk, ki mint ítél, ki mire és mennyire érzékeny. Ez hasznos és tanulságos. Ez jó. Még akkor is, ha menet közben mindig újra és újra kiderül, hogy a szavak – bárki mondja is őket – félreérthetők, és hogy rossz érzések, fájdalmak járhatnak a nyomukban. Ezt majd megtanulják az utódaink is – akik a Kisvárdai Lapokat készíteni fogják a jövőben –, és bizonyosan nem válik kárunkra.

Stuber Andrea

Bebeszélő-show

**Urbán András: Urbi et Orbi – szabadkai Kosztolányi Dezső Színház,
Urbán András Társulata**

Zavarban vagyok ezzel az előadással. Másodszor látom, és bevallom: az a baj, hogy Mónival (**Béres Márta**) ellentétben én nem vagyok elég szép meg okos. Főleg az utóbbi nem. Pedig igyekszem annak tűnni. De hiába, most úgy látszik, nem jön össze. Mert ha elég okos volnék, akkor ilyeneket mondanék a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház és Urbán András Társulata (a mindentit, de bonyolult) előadásáról, hogy szent és profán, szakrális és közönséges (finoman szólva), vagy hogy rituális színház, kegyetlen színház, és sorolhatnám a nagy szavakat. Csakhogy egyáltalán nem vagyok meggyőződve, hogy valóban hordozza magán ezeket a jegyeket **Urbán András** *Urbi et Orbi* című előadása. Látszólag igen. De lehet, hogy mégsem.

Így tehát fokozatosan mellőzöm ezeket a kifejezéseket, akárcsak Urbán Pilinszky János darabját. Akkor pedig könnyen meglehet, hogy kiderül: csak a vágyott okosságom mondatja ki velem e megállapításokat, a lelkem legmélyebb bugyraiból feltörő valóság azonban azt sugallja, hogy csak képmutatás, amit én most hírül adok a „városnak és a világnak” e nagy szavakkal. Mert hiszen bevallom, hogy nem éreztem sem megtisztulást, sem részvétet. Pedig kellett

volna. Feltehetően. Ha hinnék abban, hogy a kibeszélő-show felér a gyónás szentségével. De nem hiszek. Ezért csak azt tudom megállapítani, hogy jól sikerült terápiás csoportfoglalkozáson vettünk részt tegnap este, amelynek során megismertem négy kiváló színészt. És talán egy jó rendezőt, aki esetleg jól kendőzi azt, hogy szemfényvesztő.

Béres Márta, Erdély Andrea, Mikes Imre Elek és Mészáros Árpád színészi jelenléte magával ragad, és feledtet

velem azt, hogy kívülről figyelem a történéseket, s valahogy nem rendít meg az sem, hogy szörnyűséges bűnök kerülnek felszínre a „vallatás” során. Bűnök, amelyek talán a mellettem ülők lelkében is ott lapulnak mélyen elrejtve. Pedig azt sugallja az előadás: a következő áldozat akár ő vagy én is lehetnék. Vajon ha megszólítanának, vállalnám-e, hogy mikrofonnal a kezemben nyilvános vallomást tegyek arról, amiről nem szeretnék beszélni? Valószínűleg nem, pedig milyen könnyen megszabadulnék lelki terheimtől. Csakhogy nem megy ilyen egyszerűen. Mert érezném a mesterkéltséget, rájönnék, hogy „manipulálva vagyok”, és nem hinném el,

hogy igazi bűnhődésben lenne részem, ha megvallanám bűneimet. Vajon büntetés-e, ha szappannal mossák ki Móni szájából az utálatos szavakat? Vajon elhiszem-e a babydollba öltözött asszonyokról, hogy meztelen a lelkük? S a pizsamás férfiakra, hogy számukra csak az a fontos, hogy valamiképpen megszabaduljanak nyomasztó lelki terheiktől? Úgy érzem, nem. Hiába játssza meggyőzően a négy színész, én tudom, hogy a kibeszélő-show ugyanolyan mesterkél, akár a Big Brother-jellegű tévéműsor. Amit ugyanis nem szeretnék elmondani, azt akkor sem mondom el, ha két kamera és három mikrofon van „rám állítva”, mert egész egyszerűen **NEM AKAROM** elmondani. Ezért érzem kissé hamisnak az előadás alapötletét, ezért hiszem azt, hogy nem tudom elmondani mindazokat a nagy szavakat, amelyeket írásom elején említettem: szent, szakrális, kegyetlen, rituális. Mert ugyanúgy hamis lenne minden kijelentésem, hiszen okoskodáson alapszik.

De lehet, hogy mégsem. Korbácsoljatok meg. Én akkor is zavarban vagyok ettől az előadástól. Könnyen meglehet, hogy végül is ez volt a cél.

Csak Ernőt ne!

Béres Mártát megölelték az égből

– A tavalyi fesztiválon te kaptad a pályakezdők Teplánszky Kati-díját. Mi változott azóta?

– Nagyon sok dolog a magánéletben és szakmailag is – de nem a díj miatt,

mert másnap ugyanúgy fel kell kelni. Jól bánt velem a sors, hihetetlen szép feladatokat kaptam. Amikor rám bízta Nemeček szerepét, nem volt bizalmam magamban. László Sándor azt mondta: „Rajtam áll, hogy kiosztom, magán, hogy megcsinálja.” Még soha nem kaptam annyi tömény szeretetet, mint a Pál utcai előadásain. Ismeretlen emberek a nya-

kamba borultak, de azt éreztem, ez nem nekem szól, nem annak, Béres Márta hogyan oldotta meg a feladatot, hanem Nemeček Ernőnek. Ez a szerep nekem olyan, mint egy rekviem egy meg nem született gyerekért. Amikor hallottam, hogy a szakmai beszélgetésen szétzedték a Rockyt, nagyon megijedtem. Minden színész hiú, kevesen viselik el, ha kritizálják, de én úgy voltam velem, hogy ha engem bántanak, az nem baj, csak Ernőt ne... Bánthatják az Urbi et Orbit is, pedig abban is benne van szívem-lelkem, csak Ernőt ne.

– És hogy érezted magad a szakmai után?

– Sokat gondolkodtam azóta, miért rettegek, hogy rosszat mondanak rólam. 12 éves korom óta, mióta színpadon vagyok, sokszor mentem emiatt tönkre, és sokszor keltem fel. De van egy zseniális mondat: „Legyen meg a te akaratod.” Ennyi. Az előadás előtti este azzal a gondolattal aludtam el, hogy minden rendben lesz. Reggel arra ébredtem, hogy egy olyan ima jár a fejemben, amit kicsi koromban, a vasárnapi iskolában tanultam, és azóta nem mondtam. Megnyugodtam, és arra gondoltam, nem kell ennél több. Minden Pál utcai-előadás olyan volt, mintha megölelték volna az égből.

– Előadás közben elkezdett zuhogni az eső. Kizökkentett ez téged?

– Kezdődött a csata, közben én körbeszaladtam a várat, és ezalatt úgy megáztam, mint egy veréb. Láttam,

hogy a rendező leállítja az előadást, én meg azt éreztem, hogy ne tegye, hát még csak meg se halhatok... Amikor folytathattuk, nem éreztem, hogy a szünet megtörte volna a játékot.

– Ma este az Urbi et Orbit játszóztátok. Hogyan kezdtétek el a munkát a nagyon sűrű Pilinszky-szöveggel?

– Urbán András hozta az anyagot, és nem értettük, mi ez. Nekem József Attila jelent sokat, a verseskötete ott az éjjeli szekrényemen, Pilinszkyt pedig sokáig erővel próbáltam megérteni. A próbafolyamat alatt elkezdtem a verseit olvasni. Nem biztos, hogy megértettem, de talán megéreztem. Az improvizációk viszont nem ehhez a szöveghez kapcsolódtak, hanem arról beszélgettünk, mi a vezeklés, a szenvedés, a bűn. Mi, négyen, akik az előadást játszuk, együtt végeztünk az Akadémián, nincsenek titkaink egymás előtt. Beszéltünk a félelmeinkről, a fájdalomainkról. Ezekből a vallomásokból állt össze az előadás szövege.

– Meghívták a POSZT-ra és a szerb színházi fesztiválra is. Van különbség a magyar és a szerb közönség reakciói között?

– A szerbek nyersebbek, kicsi vadabbak, a magyaroknak az Urbi... talán néha sok vagy túl harsány. A Steriján először attól tartottunk, senki nem fogja nézni. Eleinte szállingóztak, aztán hirtelen bezúdultak. Először attól remegett a lábam,

hogy nem lesznek, aztán a több mint négyszáz embertől. Én így képelem az antik színházakat. A színpadon, hatalmas nézőtérrel szemben ott az eszköztelen ember, az, ami te vagy és a semmi, amit be kell töltened. Ennek az előadásnak az a varázsa, hogy nem eljátszunk valamit, hanem nekünk, bennünk is megtörténik a csoda. Volt olyan, hogy egy előadás után valamelyikünk mélyre zuhant. Néha teljes megtisztulást érzünk, néha hihetetlen teherré válik, amit meg kell emészteni. Ha ez megtörténik, ami nekem napok kérdése, akkor jó.

– Van erre módszered?

– Olyan, ami bejáródott, nincs. Szerintem ott már baj van, ha tudom, hogyan működöm, mert akkor nincs tere a fejlődésnek. Lehet, hogy banálishan hangzik, de a fizikai dolgok engem szellemileg megindítanak. Azok a legboldogabb időszakaim, amikor nem kattog üresben az agyam. Nem munkamegszállottság ez. Nekem az az igény jelenti a színészt, hogy a fejlődésnek soha nincs vége.

Papp Tímea

Kizökkent...

Line Knutzon: Közeleg az idő – Temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház

Ha Line Knutzon drámájának tematikai elemeit sorra vennénk, az elmúlt évtizedek egyik jellemző drámatípusának csaknem valamennyi témasablonját megkapnánk: nemzedéki konfliktusok, felcserélt generációs szerepek (gyerekes felnőttek, felnőtt gyerekek), hamvába hullt lázadás, eszmények, amelyek az idősebb generáció számára már kiürültek, az ifjabbaknak pedig nem is léteznek, elviselhetetlen, mégis felbonthatatlan kapcsolatok stb. Ezekből éppúgy épültek jelentős drámák, mint tiszavirág életű divatdarabok. És még a kiemelkedő alkotások is mind tartalmi, mind stílári szempontból igen széles skálán mozognak (az egyik sarokpontot talán a dühös angol fiatalok darabjai, a másikat Mrozek *Tangója* jelöli ki).

A *Közeleg az idő* nem ez utóbbiakhoz, hanem a fenti elemeket a divatos sablonok mentén variáló átlaghoz áll közel. Különlegességét az időszerkezet adja.

A szerző ötlete nem szokványos: nem egyszerűen elcsúsztatja, hanem többféleképpen, több szempontból csoportosítja át az idősíkokat. Ezek részint a befogadó számára keverednek (de csak fokozatosan, hiszen eleinte minden írói titkoskodás ellenére igen kézenfekvő módon telik az idő, így némileg váratlanul „szabadul” el az időjáték), részint a szereplők szempontjából is összecserélődnek, hiszen a mű második felében sűrítve élük meg a múltat, jelent és jövőt. Inkább tűnik ez játéknak az idővel, mint sajátos időszemléletnek (ne adj! Isten filozófiának), de kétségkívül ez tartja össze a mű szétfutó szárait, ez adhat kohéziót a játéknak.

A Temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház **László Sándor** rendezte előadása a következetes egyszerűsítés, csupasztítás eszközzel él. Puritán a rendező tervezte játéktér: közepén jókora, mind a négy

oldalán nyitható ajtó, elől, két oldalon méretüket tekintve a szekrényvel éles kontrasztot képező, sajátosan „felöltöztetett” kisszékek. Ez a sáv a játék fizikai kereteit alapvetően meghatározza, s részben kijelöli a stílári koordinátákat is. Azért csak részben, mert maga a szöveg is redukálódik. Részint a húzásoknak, részint magának a játéknak is köszönhető, hogy az időszerkezet elmosódik. A kacskaringós időjáték helyett az előadásban egyszerűen kizökkent az idő; követhetlenné válik a történések kronológiája, elmosódnak a határok. Mintha a cél a zavarodott, feje tetejére állt, a biztos tájékozódási pontokat nem leelő világ leképezése lenne. Ennek azonban alighanem szükségszerű következménye, hogy az író által összehordott tematikai közhelyek, banális állapotrajzok elhatalmasodnak az előadáson. Hiszen ha nemcsak a linearitás hiányzik, hanem az eredeti, saját elvein épülő, de azok mentén következetesen

használt struktúra is, akkor az egyes jeleneteknek kellene igen eredetieknek, izgalmasaknak lenniük ahhoz, hogy a befogadói érdeklődés fenntartható legyen. Ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy színészi-rendezői kreativitásnak kellene pótolnia a hiányzó írói invenciót.

Ez azonban nem történik meg; László Sándor korrekt rendezése nem talál olyan eredeti gondolatokat, melyek elmélyíthetnék a szöveg banális témáit, s nem él olyan ötletekkel sem, amelyek színesíthetnék, „feldobhatnák” az előadást. A színészek többsége pedig azért kerül nehéz helyzetbe, mert a primer szinten stilizált játék nem sok eligazodási pontot kínál számukra. A bizarr szerelmi négyszög tagjait alakító aktorok a megszabott játékmód keretein belül voltaképpen bármilyen hangsúlyokkal, gesztusokkal élhetnek, hiszen az elmosódott idősíkok miatt kialakuló ambivalencia ezt megengedi számukra.

Ugyanakkor aligha tudnak olyan megoldásokat választani, hogy ebből a közeleből markánsan kiemelhessék figurájukat. **Kiss Attila** és **Lőrincz Rita** így jórészt alkatból és kézenfekvő szerepsablonokból építkeznek, **Bandi András Zsolt** játéka valamivel markánsabb, **Szalma Hajnalka** pedig színesebb, gazdagabb, de a szerepek és az általuk megjelenített helyzetek így is egybefolyanak. **Tokai Andrea** jól él azzal a lehetőséggel, hogy az általa játszott szobalány-szerető jelenetei leválnak a tablóról, **Varga Tamás** pedig rezzenéstelen arccal hozza a kiismerhetetlen múlt, jövőjű és főként jelenű gyermek titkoskodását, s rejti el ki nem mutatott indulatait. Mindez azonban kevés ahhoz, hogy színnel, ötlettel, erővel telítse az író által felhalmozott közhelyekbe szép lassan belefulladás játékot.

Szalma Hajnalka és Lőrincz Rita

Urbán Balázs

„Szekérhúzó gárda”

Czintos Józseffel az elmúlt húsz évről

– Obligát a kérdés, de fel kell tennem, hiszen színművészként, az utóbbi két évben pedig színházvezetőként, a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata vezetőjeként is végigélt mindent, ami itt Kisvárdán zajlott. Nos, mi változott, mi őrződött meg?

– Én valahogy a kezdeteket szerettem nagyon, s a húsz év alatt azt tapasztaltam, hogy jó és rossz irányba egyaránt tekereg ez a hosszú történet. Én azt a formát tartom most is szerencsésnek, ahogy elkezdődött, jóllehet nyilvánvaló, hogy akkor kevesebb társulat volt, de az együttlét hosszabb, egymásra figyelőbb lehetősége nyílt meg számunkra. Egyszerre, egy időben voltunk itt. De talán anyagilag is több jutott erre. Mindenesetre úgy látom, hogy a verseny, a rivalizálás nem tett jót. Az sem, s a bánat leghalványabb szándéka nélkül mondom, hogy elkezdődött a válogatás, a zsűrizés, a szelektálás, az igazodás, a megfelelni igyekvés, felbukkantak többen, akik úgy érezték, érdemes itt sertepertélni, okoskodni.

Visszaidézem a régi gyakorlatot: a társulatok az általuk legmegfelelőbbnek, az évadban leginkább kiemelkedő producióikat hozták el. Akkor tényleg lehetett miről vitatkozni, szakmai beszélgetést indítványozni. De ha most olyat válogatnak be, amit mi magunk sem szeretünk túlságosan, vagy már kiderült, hogy nem sikerült igazán, akkor tehetetlenek vagyunk, nem mondhatjuk, hogy mi nem ezt akartuk, inkább a másikat mutatuk volna meg a kollégáknak. Azért hívták, hogy szidhassák? De azt is el tudom képzelni, hogy minden évben más válogat, különböző ízlések adják elének a programokat.

– Magát a díjazást is feleslegesnek tartja? Éppen ön, aki minden létező

kisvárdai díjat megkapott, köztük az Életmű-díjat is?

– Természetesen tudom, hogy mindenki vágyik a megmérettetésre, örül, ha nézik, kiemelik, dicsérik. De

ha magamba nézek, akkor ezeket a díjaimat nem tartom már a legmagasabbra: valamivel lejjebb kerültek a képzeletbeli polcon.

– Kicsit keserűnek látom. Mit javasolna, hogyan bonyolódják tovább a fesztivál? Hogy szemináriumokkal, kísérőprogramokkal, fiataloknak szóló kurzusokkal bővült, annak csak örül?

– Hogyne. De azért korábbi beszélgetéseinkben sokszor felvetődtek olyan gondolatok, amelyek nem valósultak meg. A fakultatív ötletek inkább. Kialakulhatott volna egy olyan grémium, olyan szerveződés, ami a megvalósítási lehetőségeket kidolgozhatta volna. Visszatérve az elmúlt húsz

évre: a kezdetekkor még őszintén vitatkoztunk, ki mertünk mondani őszintén kemény dolgokat. Ma inkább kerülgetjük a forró kását. Hallottuk, Gáti Oszkár Győrben – 60 évesen! – a magyar színház állapotáról milyen

drámai őszinteséggel beszélt.

És otthagyja a pályát. Akkor nincs baj az egyetemes magyar színházi kultúrában? Erről nem lehet beszélni?

És amit lehet, hogy konzervativizmusnak fog ítélni, de én eszerint élek művészként és emberként is: nem bírom az indokolatlan trágárságot a színpadon. Akármit is mondunk, az esztétikai minőség mellett mi mégsem felejthetjük el, hogy magyarul játszunk, és ez még mindig „létkérdés”, bárhogy nézzük. A színházi nyelv romlása is ragadós!

Azt is fájjalom egyébként, hogy megszűnt a közös produkció gyakorlata, mikor az ittlévő, javarészt fiatalok játszhattak együtt, egymással, s azokkal, akiket én derékhadnak, „szekérhúzó gárdának” nevezek, magamat is ideértve, s részt vehettek az egy hónapos közös próbafolyamatban.

Kell ilyen lehetőség is, hiszen nincs tévés szereplés, ahogy az anyaországiaknak sincs már tévéjátékokban való fellépési alkalom. Anyaországit mondok, mert nemigen szeretem ezt a „határontúlizást” sem.

Egyébként amiről beszélgetünk, az folyamat: látni kell, hogy az erdélyi színházak teljesítménye is hullámló. Hol az egyik, hol a másik volt-van jó passzban, ez attól is függ, mikor, hol bukkan fel jelentős személyiség, jelentős személyiségek. És persze minden megítélés egyéni. Én – 62 évesen – nem fogom szégyellni, ha valamit majd másként látok, vagy többet megtudok valamiről, és megváltoztatom a véleményemet. Akár erről a mostani témáról is.

Budai Katalin

Valaki figyel

Hommage a zsűri

Öt napja ülök a hátuk mögött. Vagy mellettük. Volt úgy, hogy előttük is.

Enikő: a legkézségesebb néző, akit valaha láttam. Ha nem tudnám, akkor is biztos lehetnék benne: színész. Ő maga a színház, tetőtől talpig. Csupa odaadás, rajongás. Nyújtja a kezét a *Rocky Horror Show* színészenek. Aztán elveszik a kalapját. Nem lázad. Nem is fél. Figyel. Végig figyel, akkor is, amikor nincs mit. Amikor végképp mindenki valami mást csinálna. Koncentrál, alig várja a pillanatot, hogy nevetessen, együtt lehessen a színpaddal. Akkor is nekik drukkol, amikor én már régen haragszom rájuk. Szinte rezzenéstelenül ül. Alig beszélget, nem kacsint össze, nem nyilvánít véleményt, és főleg nem mocorog. Nem dühöng. Csak a jó látszik rajta. (Másnap nem így a szakmain. Ott szigorú és sokkal kevésbé elnéző.) De amikor színház történik: ott van. Mindent odaad, amit néző adhat. Hogy jobbat tegye. Azt is, amit eleve lehetetlen. Tud adni. Rá kell nézni akkor is, amikor nem ő van a színpadon, hogy az ember elcsodálkozzék: milyen adakozó.

Tanár úr: mindig elsőnek ül be. Kezében ott az elmaradhatatlan bordó-sárga műsorfüzet. Még befejezi a mondatát, amikor az előadás már elkezdődött. Aztán negyedóra névböngészés következik. Amint új színész

jelenik meg a színpadon, Tanár úr egyeztet. Félóra múlva eltesz még húsz nevet a mellé az ezer mellé, amit itt, Kisvárdán tanult meg. Ha kérdezni akarok, hozzá megyek. Mikor végzett, kinek az évfolyamtársa, melyik osztály, eddig hol volt, miben láttuk? Mindent tud. Időnként jegyzetel. Aztán megy az előadás. Ha bóbiskol is, jelen van. Olyan, mintha aludna. De másnap minden percet hibátlanul felidéz. Szemüvege mögött szeme félig csukva, de mint egy krokodil, azonnal mozdul, ha van mire. Abból is meg lehet tudni, milyen az előadás, hogy a feje milyen szögben áll. Ha rossz, kicsit szomorúan lefelé tartja: nincs mit nézni.

Néha nevet. Nem titkolja. Szívből. Ennek a szigorú embernek ilyen tiszta a nevetése? Akkor még nincs veszve minden.

Péter: a legrendesebb néző. A legkevésbé feltűnő. Jelen van, nem beszélget, felkészül. Várja, hogy kapjon. Bejött, hát kapni akar. Mint egy fizető néző. A végén pontosan elszámol. Másnap jön is a rovincsolásra. Előbb anekdotázik – úristen, szinte senki sem él már azok közül, akikről történeteket mesél –, aztán rátér megfontolt mondókájára, miután a szórakoztató műfajban megalapozott a hangulatnak. A színész: az érdekli. Arról tud sokat, elvégre ő is onnan indult, a deszkákról, tudom meg az egyik szakmai vallomásából.

Laci bácsi magyar hangja is Péter: általa üzeni meg, hogy két gitárral jobb lett volna (minden, teszem hozzá hal-kan, a sok műanyag zene helyett, amit e fesztiválon sorra kaptunk), a színész ugyancsak mikroport nélkül. Szeretném az ő fülével hallani ennek a fesztiválnak a zenei anyagát Bár lehet, hogy öt percig sem bírnám... Ő bizonyosan türelmesebb nálam.

Robi: nem lehet nem észrevenni, hogy beült a nézőtérre. Rávigyorgott Tamásra, megdicsérte a táskámat, észrevette, hogy valaki tendenciózusan a szélére ül és „na, mi van, menekülünk?“, röhög. Mindenki hallja. Előadás közben jelen van. Az egész teremben. Ha mosolyog, mindenki hallja. Felvakkant. Kuncog. Nyerít. Ha unatkozik, nem titkolja. Dumál a szomszédokkal. A hátsó szomszédokkal. Az előtte ülővel. Az öt sorral távolabbival. De mindent lát. Ott van. Megszerelné a *Nő a múltból* kilincset. Elvezetne közben egy fél színházat, szerződtené, szétcsapna. Rosszalkodik. Fegyelmezetlen. Drukcol a színpadnak és harcol vele. Színésszel, rendezővel, drámaíróval. Átrendezi a darabot. Mindenkiel jóban van. Azokkal is, akiknek holnap azt mondja széles mosolyával és komolyan: hát kérem, ez értékelhetetlen.

A zsűri tagjai: Eszenyi Enikő, Nánay István, Horváth Péter, Sály László, Alföldi Róbert.

Történetek

Eszenyi Enikő kritikus szerepben

– Mélyen együtt éreztünk a zsűrivel. Valószínűleg rekord mennyiségű előadást néztek meg, és viszonylag kevés örömük lehetett benne.

– Én nem így látom. Az igaz, hogy amikor elvállaltam a zsűrizést, nem tudtam felmérni ennek a feladatnak a nagyságát, de jól bírtam a terhelést. Akadt ugyan egy-két mélypont, és fizikailag sem volt könnyű ennyit ülni – be is dagadtak a lábaim, jártam ma a kórházban, térdig befásliztak –, ám ennek ellenére nagy élmény volt számomra ez a tíz nap. Éppen huszonöt éve vagyok a pályán, de nem jártam még ezen a fesztiválon, és először nyílt módomban arra, hogy átfogó képet kapjak a határon túli magyar színjátszásról. Örültem Szűcs Kati Ági felkérésének, hogy most pótolhatom valamelyest ezt a hiányzó tapasztalatot. Egyébként ha nem jöttem volna el Kisvárdára – szűkebb pátriám szomszédságába –, akkor ugyanezen a héten valószínűleg Pozsonyban zsűriztem volna a színifőiskolások nemzetközi fesztiválján. De itt voltam, és meghatározó élményt jelentett ez a másfél hét. Mindenekelőtt az, hogy ennyiféle művészemberrel találkoztam. A program is erősen hatott rám, az a rengeteg történet, amit a színpadon láttam. Érdekes, hogy nagy szerzők, nagy drámák csak elvétve bukkantak fel a műsorban – egy-egy Ibsen, Beaumarchais, Gombrowicz –, zömmel inkább középfajú darabokat, kortársi történeteket játszottak. Ezek együtt hatottak rám azoknak az embereknek a történeteivel, akik az előadásokat létrehozták, így sok különböző impulzus ért. Hajnalokig ültem a ház előtti padokon, ismerkedtünk, beszélgettünk, és engem már önmagában az is lenyűgözött, hogy hányféle gyönyörű módon hangzik itt a magyar nyelv.

– Milyennek találta az előadások színvonalát? Megfelelt a várakozásainak?

– Körülbelül erre számítottam, figyelembe véve azt is, hogy a határon túli kollégák nehéz körülmények között és szerény anyagi lehetőségek birtokában dolgoznak. Látszik, hogy kevés pénz jut díszletre, jelmezre, bár ez ma már Pesten is egyre inkább így van. Ugyanakkor érződik a produkcióikon az erő és a lelkesedés, ez még a rosszabbul sikerült előadásokon is átüt. Jól látszik, hogy melyik színház milyen színházkultúrából érkezett. Most már abszolút el tudom helyezni a társulatokat, ez beregszászi, amaz jellegzetesen erdélyi, és a vajdaságiak is magukon hordoznak egyéni jegyeket.

– Részt vett a szakmai beszélgetéseken, és említette az egyiket, hogy milyen különös helyzetként éli meg ezt.

– Eredetileg úgy gondoltam, nem fogok eljárni ezekre az eszmecserekre. Jobb hallgatni és bölcsnek látszani, mint esetleg megbántani kollégákat akár kíméletlen őszinteséggel, akár mismásolással. De aztán a gyergyóiak Világtalanok-előadása után annyira eltért a véleményem a többi zsűritagétól, hogy úgy éreztem, muszáj odamenem kifejtetni az ellentétes állásponantomat. Azután meg már nem akartam elmaradni; ott ragadtam az egész sorozatra. Sokat tanultam abból, hogy különböző emberek hogyan látnak másként egy előadást vagy egy színészt. De nagyon különös volt hirtelen a „kritikus” szerepkörébe kerülni, amikor a másik oldalon gyakran épp a kritikusok ültek, és védték a produkciót. Vagy legalábbis elmondták, hogy miben és hogyan volt jobb, amikor ők megnézték.

– A zsűri nagyon eltérően ítélte meg az előadásokat?

– Kérdezte az orvos a kórházban, hogy milyen szempontok alapján döntünk majd a díjakról, de erre alig tudtam válaszolni. Nehéz megmagyarázni a szakmán kívüli embernek, mi mindent veszünk figyelembe, anélkül, hogy sokat tárgyalnánk róla. Gyakran vitatkoztunk – miközben egyébként végig nagyon élvezetes volt az együttlétünk –, de könnyen és gyorsan megállapodtunk a díjakban. Persze eltérő az ízlésünk, alapvetően mégis megegyezett a véleményünk. Ugyanazokat az értékeket ismertük fel a látottakban.

Pérez, minta-szerelem

Dennis Kelly: Love and Money
Székelyudvarhelyi Nézőpont Színház

Csak egy laptop világít a színpadon, egy férfi mellkasára vetül a fény. Öltönyös férfi az e-mailjeiből olvas fel: egy nővel folytatott levelezésének részleteit halljuk. Lassan építkezik a nyálasan-közhelyesen riszáló párbeszéd – a nézőtérén a visszafojtott dühtől néma csend van.

A laptop fénye egy nappali divatosan steril fehér terét sejteti. Ugyanitt lesz a későbbiekben iroda, bár, sebészeti váró a kiegészítővel – székek, bárpult stb. A tér azért stilizált, hogy takarékos legyen. A levelezésből kiderül, hogy a férfinak nem volt türelme kivárni a maréknyi Xanax hatását, amivel a felesége véget akart vetni az életének. Tevőlegesen a halálba segítette. Az ezután kezdődő történetben a szereplők napjaink középosztályának típusfiguráit, típus-problémáit mesélik el vagy mondják a nézők arcába. Látunk fiatal lányt, aki nem veszi észre, mi vár rá, ambiciózus munkaerőt, hinni már semmiben nem tudó kiégett, korosodót: *én is voltam fiatal, olyan volt, mint a szerelem, jó, hogy elmúlt.* Pontos generációs tikk a permanens fogyasztás a kávéautomatából. Visszafordíthatatlanul tragikus annak a sorsa, aki nem tud ebben a világban élni.

A színdarab egy szövegopera. Nyitányal, nagyáriakkal, duettekkel és szólammal. A nyitány kissé vontatott, de utólag belátjuk, a mű így hat élettani pontossággal. A duettekben a szöveget a tökéletes zenei összhangra törekedve mondják a szereplők. Az összes szólam felcsendül, amikor a nézőtérre szólnak ki az önfelmentő menedzserszöveggel. A mezzoszopránnak van egy kis áriája,

szép duettje – a kórházi váróban; és a végén a mindent feloldó gyönyörű nagyária – amiről azonban tudjuk, hogy csak illúzió.

Bartsch Kata átütő bájjal mondja el szöveg-nagyáriáját. A szerelemről beszél, a jövőről. Ebbe úgy keveri a tudományszerűsítő modern csillagászatot, a gravitációt, hogy azzal is a szerelemről beszél – a szöveg szellemesen ironizált. Ki gondolt ezalatt arra a tragédiára, amit pedig tudtunk?

Az előadás jeleneteit barokk operarészek tagolják. **Göttinger Pál**, a rendező nem bízott a darab félreérthetetlen zeneiségében, pedig érezte – az előadás minden mozzanata erről tanúskodik. Egyetlen áriarészlet is tényleges zenei élményt adott volna a szövegről – érte a szerelemről szóló mesét, ugye, az is, aki egyszer sem volt szerelmes. A szereplők, **Magyar Tekla, Tamás Kinga, Elek Ányos, Kroó Ádám, Viola Gábor** tudják a feladatukat, igyekezettel játszanak.

Szerkezete szerint a darab horror. A végét látnunk kellett az elején, hogy ezzel a tudással nézhessük a majdnem lineáris történetet, amely sztorizgatás-szerűen ugrál – mint amikor az életünk-ből egyre többet mesélünk valakinek. Az elején tehát megtudjuk a történet végét, hogy a gonosz – a pénz relációjában élő ember, szintetikusabban: a pénz – már a következő áldozata után csorgatja a nyálát. Mi pedig választhatunk, mit szeretnénk játszani: áldozatot vagy gonoszt.

Proics Lilla

Hibaigazítás

A marosvásárhelyi Yorick Stúdió csütörtöki *Paravarieté*-előadásában – közlésünkkel ellentétben – nem Szabadi Nóra játszott, hanem beugróként László Zsuzsa. Elnézést kérünk.

A Határon Túli Magyar Színházak XX. Fesztiváljának támogatói:

Oktatási és Kulturális Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alap, Kisvárdai Város Önkormányzata, Szülőföld Alap, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgazdálkodási

Médiatámogatók: Duna Televízió, Vár FM Rádió, Magyar Színházi Portál, MCO-net Kft.

2008. június 28. (szombat)

10.00

Antigonék és Csehovok

A Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem hallgatóinak előadása. *Művészetek Háza – Kamaraterem*

10.30

New Buda – vetítés és beszélgetés az 1995-ös előadás alkotóival *Művészetek Háza – Konferenciaterem*

11.00 és 15.00

Örkény István: **Tóték**

Marosvásárhelyi Színművészeti Egyetem – *Rákóczi-stúdióterem*

13.00 **Commedia dell'arte**

Újvidéki Akadémia

Főtéri Színpad

17.00

Gyarmati Kata:

Mesterek és tanítványok

Rendező: Puskás Zoltán

Művészetek Háza

19.30

Ünnepélyes záróműsor, a díjak átadása

Férfi és nő – koncert négy színészre és zenekarra.

Közreműködik: Básti Juli, Udvaros Dorottya, Cserhalmi György, Kulka János, Dés László és zenekara.

Várszínpad

A címlapon Béres Márta az *Urbi et Orbi* című előadásban

KISVÁRDAI LAPOK

a Határon Túli Magyar Színházak XX. Fesztiváljának napilapja

Felelős szerkesztő: Stuber Andrea

Szerkesztőség: Jászay Tamás, Papp Tímea, Szemere Katalin

Fotó: Kovács Bertalan

Nyomdai előkészítés: Jurás László

Nyomdai kivitelezés: PIREHAB (Kisvárdai)

Felelős kiadó: Nyakó Béla

ISSN 1587-8325

Támogatók:

Oktatási és Kulturális Minisztérium

Nemzeti Kulturális Alap

www.kisvardailapok.hu

www.kisvarda.szhaz.hu